

nja gora, Šent Vid pri Zatičini, Zagorje, Žužemberk itd.; na Štajerskem pa Galicija, Sv. Peter pri Savinji, Šmartin na Paki, Teharje in Žalec. Vsled odloka 25. oktobra 1784. so morali menihi oditi. Ljudstvo je žalostno zrló za njimi. Časa kolo se je zavrtelo za dobro stoletje; izgnanci se vračajo... Drug jim je obraz, drug izraz, srce pa isto. Bog blagoslovi njihov trud pod novim opatom!

Tri razstave v Ljubljani.

V ljubljanskem „Mestnem domu“ smo imeli v prvi polovici junija razstavo umetno obrtnih predmetov, ki jih je poslal c. kr. avstrijski muzej z Dunaja, da seznaní naše obrtnike pa tudi širje občinstvo z modernim tokom umetnega obrta. Razstava je bila večjega pomena le bolj za obrtnike, za večšake v posameznih panogah umetne obrti, manj pa je uga-jala širjim krogom našega občinstva. Namen te razstave je bil poučevati in vzpodbujati. In res! Obrtniki navadno delujejo, kakor so se učili pri svojih mojstrih in ne kažejo napredka, če jim ni sreča mila, da bi mogli potovati po raznih krajih in opazovati napredek v svoji stroki. Takim pomagajo razstave, prirejene njim v pouk. Tu se na svoje oči prepričujejo, kaj so drugi tovariši dosegli, in to jih navdušuje in vzpodbuja, da se tudi sami poprimajo svoje stroke z večjim veseljem in z živahnejšim pogumom. Vsled tega izkušajo svoje izdelke vsestransko izpopolniti. Male iskricice, a ne brezpomembne, so take razstave.

Razstavljeni predmeti so pripadali keramični, kovinski, lesni in tekstilni stroki. Poleg tega je bilo videti tudi več stavbnih načrtov in raznih risb iz obrtnih šol. Tu si videl, kaj v posameznih strokah danes proizvajajo največje tvrdke na Dunaju, v Parizu, v Londonu itd., in kaj izdelujejo razne strokovne šole na Dunaju, v Lvovu in drugje. Pri keramičnih izdelkih smo opazovali zlasti nove oblike in moderno prevlako, ki je včasih res čudovita. Tu bi se naši obrtniki lahko mnogo naučili! Manj važni za naše razmere utegnejo biti kovinski izdelki, čeprav so sami na sebi deloma jako krasni. Zanimivo je bilo tudi pohištvo, posnemajoče stare uzorce, ali izdelano v najnovejših oblikah. Tekstilni oddelek je bil zelo raznovrsten. Za naše kraje je brezdvomno najimenitnejša zbirka čipkarskih izdelkov. Nekatere dunajske in idrijske čipke so nenavadno krasne. — Obisk razstave je bil brezplačen; želimo, da bi razstava naše obrtnike razvnela in jim vžgala iskrico vztrajnega hrepenenja po vedno večjem izpopolnjevanju v posameznih strokah njihovih obrtov.

V kazinskem poslopiju v 1. nadstropju pa so razstavili slike graški „Künstlerbund“, štajerski „Kunstverein“ in monakovsko društvo „Scholle“.

Nič posebno velika razstava (le 115 slik, 3 kipi in 26 tkanin), a vendar zanimiva! Slike so akvareli in oljnate slike. Pri mnogih se opazuje vpliv moder-

nega toka — secesije; nekatere so res pravi vzor te smeri. Poglej sliko od blizu, in gotovo ne ugeneš, kaj da pomeni; šele v prilični oddalji ti predmet stopi pred oči. Vzemimo šte. 29. (Konr. Suppanchich) z naslovom: „Večer na morju.“ V bližini ne opaziš drugega nego vse polno pičic, lis in črt, rdeče, modre, zelene, rumene in oranžaste barve; iz primerne daljave pa šele vidiš, da solnčni žarki obsevajo morsko gladino. „Pomladanske breze“ (št. 66) imajo tako razkavo deblo, da stoji barva na platnu kakor kak relief. Secesijci sploh radi segajo po raznih naravnih prizorih in motivih iz planinskih, gozdnih in selskih pokrajin. Nekatere slike so pa prav naravne in dobro izvršene, na pr. portreti Daniela Pauluzzija, št. 71 (ovce) monakovskega slikarja Otona Geblerja, M. Ruppeja vse tri slike, Valterja Georgija in št. 116 Adolfa Höferja (kako hiša odseva v vodi). Splošno so se nam zdeli monakovski slikarji manj moderni kakor njihovi epigoni po drugih krajih. Ali ne izgineva secesija v slikarstvu? Ali ni le prehodna postaja k večji naravnosti? Vsaka stvar doživi le nekaj let. Kdo pa sme zahtevati, da se vstopi na ta ali oni kraj, da boš prav videl, kaj hoče slikar povedati s čopičem? Postranski nameni v umetnosti so bolj ali manj duhovite igrače ali vaje, resnih jih ne moremo imenovati; morda so pripravi za uk, a iskati ne smeš v njih smotra umetniškega. Zato vse take razstave kažejo šolski znak, obsegajoče priprave in elemente, ki pričajo, da bo iz tega polagoma še kaj dobrega nastalo. — Prav občutno pogreša oko zgodovinskih slik, da bi se naslajalo na vzvišenih idejah, ki jih uprizarja lepa oblika. Ali bi se ne naveličali čitati vedno le takih spisov, ki nam slikajo naravne prizore, k večjemu kako omledno idilo? Hrepeneli bi po globokočutni pesmi, po zanimivi noveli, po resni in fino razpredeni povesti in pretresujoči drami!

V razstavi v kazini so se nam predstavili nekateri pravi umetniki, hrepeneči po zdravem realizmu, a tudi o secesijcih moramo reči, da ima njihov čopič tuintam precejšnjo moč, samo da bi ga hoteli drugače uporabljati.

Jako čedni in okusni so nekateri okviri.

Prikupljivi so kipi Elze pl. Kastl iz Ljubljane, ki je edina zastopnica kiparstva na tej razstavi.

Kranjski umetno-tkalski zavod v Ljubljani je razstavil 26 tkanin svojega izdelka. Vtkani okraski so izvršeni po načrtih dunajskega profesorja R. Hammela in gdč. Födransperg.

Razstava ženskih ročnih del. Velika dvorana „Mestnega doma“ je na vse strani napolnjena z izdelki, ki pričajo o finem okusu in neutrudljivi vztrajnosti našega olikanega ženstva. V narodnem oziru je ta razstava pač največje važnosti. Ljudstvo se množi in strada, radi tega išče kruha v tujini, zlasti v Ameriki. Marsikdo bi rad delal doma, ko bi le vedel kaj in kakó, da si kaj prisluži. Lep in poučen napotek nam je dala ta izborna aranžirana razstava. V ročnem delu leži velik kapital; treba ga je

le dvigniti. Koliko ljudi bi lahko živelo ob zaslužku ročnih del, ko bi se ta stroka le nekoliko bolj uredila, ko bi se osnovala zveze, recimo za posamezne okraje! Ves zimski čas bi se dal porabiti za ročna dela, kar bi vrglo lep zaslužek. Ali se ne živi krog Idrije mnogo ljudi od čipkarstva? Iz tujine bi potem prav nič ne potrebovali, saj bi bilo blaga dovolj še za izvoz.

Na razstavi vidiš tudi vzorce domačih motivov. Na te bi morali najbolj paziti. Zbirali naj bi še druge, doslej manj znane narodne motive in jih uporabljali. Kako lepo bi bilo, ko bi se uvedli narodni vzorci v paramentiko! To bi bil velik napredek v naši domači umetnosti.

Razstava je tako bogata in raznovrstna, da se ne drznemo v kratkih potezih izreči kake ocene. Posamezne reči je treba videti in se v delo vtopiti. Koliko truda, koliko vaje in spretnosti poleg okusa in razsodnosti je treba za vse to!

Razstavljeni predmeti kažejo skoro vse izdelke, ki spadajo v okvir ročnih del. Zastopane so najrazličnejše tehnike; tu vidiš okraske vseh slogov in barv. Tudi secesija ni zgrešila pota v ta hram. Nekateri razstavljeni izdelki segajo v starejše čase, drugi so zopet iz japonskega, kitajskega in drugih tujih krajev.

S svojimi zbirkami so se razstave udeležile posamezne osebe, pa tudi celi zavodi in šole.

Srečna ideja te razstave naj zbuja še daljše vrste občinstva k večjemu zanimanju in naj vsako leto otvori vrata „Mestnega doma“, da bomo mogli v veliki dvorani zopet občudovati delo lastnih rok in umetni čut slovenskega rodu.

V. S.

„Zgodovinsko društvo za Slov. Štajersko.“

Na Štajerskem sicer že čez 50 let obstoji zgodovinsko društvo (der historische Verein für Steiermark) s sedežem v Gradcu in si je steklo že lepih zaslug za zgodovino štajerske dežele. Toda to društvo je čisto nemško ter se za slovenski del Štajerske malo zanima in tudi pri dobri volji ne more prodreti v notranje življenje in bitje slovenskega naroda. Zatorej so štajerski Slovenci storili znamenit korak v svojem kulturnem napredku, da so si ustanovili posebno društvo za proučevanje južnoštajerske zgodovine in narodopisa. Ako društvo najde dovolj podpore v slovenskem občinstvu, utegne postati veleznamenit zavod za slovensko in sploh avstrijsko zgodovino. Društvo lahko marsikaj spravi na dan, kar je še sedaj neznano in kar bi tujcem, ki ne poznajo jezika in npravi slovenskega ljudstva, ostalo prikrito. Novo društvo lahko raztegne svoj delokrog tudi na slovenski del Koroškega, na Prekmursko in sosednje Medjimurje. Osnovano je društvo na prav široki podlagi: obdelovalo bo zgodovino v celem obsegu in zraven tudi narodopis, ki je še pri nas kaj slabo obdelan. Vzdrževalo bo tudi knjižnico in muzej. Društvo bo imelo častne, dopisujoče, redne in podporne ude. Prve in druge imenuje le občni zbor, redni ud pa

postane lahko vsak, ki plača enkrat za vselej 100 K ali pa vsako leto 5 K, podporni ud pa tudi z manjšo svoto. Pri občnem zboru dne 28. maja t. l. je bil izvoljen naslednji odbor: Predsednik znani zaslužni zgodovinar M. Slekovec, župnik pri Sv. Marku niže Ptuja, podpredsednik ravnatelj H. Schreiner, tajnik prof. Fr. Kovačič, blagajnik odv. dr. R. Pipuš, knjižničar in arhivar prof. Avg. Stegenšek; dalje so v odboru: Kanonik M. Matek, prof. A. Kaspret v Gradcu, M. Ljubša, duh. v Gradcu, prof. J. Košan v Mariboru, prof. Jos. Kožuh v Celju in prof. Ferd. Majcen v Ptuj. Dobro bi bilo, da stopita kranjsko „Muzejsko društvo“ in novo štajersko zgod. društvo v ožjo dotiko; tako bi se lažje kaj velikega doseglo. Želimo novemu društvu veliko uspeha.

Poljaki o „Dom in Svet-u“. V poljski katoliški reviji „Przegląd Powszechny“ (4. št. 1903) poroča profesor Jan Magiera o lanskem letniku „Dom in Sveta“. Podobno poročilo je isti list prenesel lani o predlanskem letniku „Dom in Sveta“. Lani je poročevavec pogrešal obširnejših poročil iz slovanskih literatur; letos pa isti poročevavec s posebnim priznanjem govori o „Dom in Svetovih“ poročilih iz slovanskih literatur in o njegovih bogatih drobnejših novicah iz kulturnega življenja slovanskih narodov. Veseli nas, da tudi Poljaki priznavajo napredek našega lista, ki je res ves čas od svojega postanka vsako leto poskušal storiti korak naprej.

Prevrat na Srbskem.

Zopet je ena stran tužne srbske zgodovine opisana s krvjo. V noči od 10. do 11. junija je padel kot žrtev častniške zarote s svojo soprogo Drago vred mladi srbski kralj Aleksander I., in z njim je umrl zadnji potomec mlade dinastije Obrenovičev.

V Srbiji so vladale v novejšem času jako nezdrave razmere. Ustava se je opetovano izpreminjala, ljudstvo so težili veliki davki, državne blagajne so bile skoro popolnoma prazne. Mladi kralj pa se je izkušal zavarovati proti vedno bolj rastoči nevolji podanikov s kruto silo. V najnovejšem času je razburilo duhove še vprašanje zaradi prestolonaslednika. Ker ni imel dosedanji kralj Aleksander direktnih potomcev, ga je znala kraljica Draga pregovoriti, da proglasi njenega brata, častnika Lunjevica, za prestolonaslednika, dasi se je ljudstvo temu odločno upiralo. — In tako je prišla katastrofa. Zarotniki so s silo vdrli v kraljevi konak, zahtevali od prestrašene Aleksandra, da podpiše odpoved na prestol, in ker ni hotel — grozovito umorili njega in kraljico Drago. Padli so v oni noči, zadeti od zarotniških krogelj, tudi oba kraljičina brata Nikolaj in Nikodem Lunjevica, dosedanji ministrski predsednik Marković, minister notranjih zadev Teodorović, vojni minister